

Bài văn mẫu lớp 9:

Phân tích bài thơ Sóng của nữ sĩ Xuân Quỳnh

BÀI LÀM

Xuân Quỳnh là nhà thơ nữ tiêu biểu nhất của thơ ca Việt Nam hiện đại. Người yêu thơ mệnh danh chị là “Nữ hoàng của thi ca tình yêu”. Thơ của chị là tiếng nói nhân hậu, thủy chung, giàu trực cảm và da diết khát vọng hạnh phúc đời thường. Sóng là bài thơ được làm năm 1967 nhân chuyến đi thực tế ở biển Diêm Điền. Bài thơ sau đó được in trong tập Hoa dọc chiến hào. Sóng là bài thơ tiêu biểu nhất cho phong cách thơ tình yêu của Xuân Quỳnh.

Sóng là một hình tượng động, bất biến cũng như “tình yêu muôn thuở / Có bao giờ đứng yên”. Vì vậy cho nên sóng được các nhà thơ chọn làm thi liệu để biểu tượng cho tình yêu. Nếu Xuân Diệu mượn sóng để biểu tượng cho tình yêu của anh “Anh xin làm sóng biếc/ Hôn mãi cát vàng em/ Hôn thật khế thật êm/ Hôn êm đềm mãi mãi/ Đã hôn rồi hôn lại/ Cho đến nát cả trời/ Anh mới thôi dào dạt”. Thì Xuân Quỳnh lại mượn sóng là biểu tượng cho những cung bậc tình cảm của người phụ nữ trong tình yêu nhiều khao khát và biến động. Hai hình tượng sóng và em luôn đi đôi sánh cặp với nhau. Sóng là em mà em cũng là sóng. Sóng và em hòa quyện vào nhau, có lúc khiến ta không nhận ra đâu là em đâu là sóng nhưng có lúc lại tách ra, soi chiếu vào nhau, tôn lên những vẻ đẹp vừa đa dạng lại vừa phong phú.

Hình tượng sóng trước hết được gọi ra từ âm hưởng dào dạt, nhịp nhàng của bài thơ. Thể thơ năm chữ có tác dụng tạo ra những nhịp điệu của sóng. Cả bài thơ là một đại dương, mỗi khổ thơ là một con sóng lớn, mỗi câu thơ là một con sóng nhỏ. Tất cả đã tạo nên một âm hưởng menh mang, dào dạt của những con sóng lòng nhiều cung bậc:

Dữ dội và dịu êm

Ồn ào và lặng lẽ

Sông không hiểu nổi mình

Sóng tìm ra tận bể

Hai câu thơ đầu với nghệ thuật đối: Dữ dội - dịu êm;Ồn ào - lặng lẽ đã làm hiện lên vẻ

đẹp của những con sóng biển ngàn đời đối cực. Những lúc biển động, bão tố phong ba thì biển dữ dội ồn ào còn những giây phút sóng gió đi qua biển lại hiền hòa trở về dịu êm lặng lẽ. Xuân Quỳnh đã mượn nhịp sóng để thể hiện nhịp lòng của chính mình trong một tâm trạng bùng cháy ngọn lửa mãnh liệt của tình yêu, không chịu yên định mà đầy biến động, khao khát “Vì tình yêu muôn thuở/ Có bao giờ đứng yên”. Đúng như vậy, tình yêu của người con gái nào bao giờ yên định bởi có lúc họ yêu rất dữ dội, yêu mãnh liệt hết mình với những nhớ nhung “cả trong mơ còn thức”, đôi khi ghen tuông giận hờn vô cớ:

Nếu phải cách xa nhau
Biển chỉ còn sóng gió
Nếu phải cách xa anh
Em chỉ còn bão tố

(Thuyền và Biển)

Nhưng cũng có lúc người con gái lại thu mình trở về với chất nữ tính đáng yêu, họ lặng lẽ, dịu êm ngắm soi mình và lặng im chiêm nghiệm:

Có những tình yêu không thể nói bằng lời
Chỉ hiểu nhau qua từng ánh mắt
Nhưng đó là tình yêu bền vững nhất
Bởi thứ ồn ào là thứ dễ lãng quên

(Đình Thu Hiền)

Sóng của Xuân Quỳnh là tiếng nói của một tâm hồn thiếu nữ đang trong độ tuổi hai mươi, tiếng nói của một trái tim chân thành và đam mê, luôn rực cháy chất trẻ trung mãnh liệt, khao khát được sống hết mình và yêu hết mình. Vì thế cho nên:

Sông không hiểu nổi mình

Sóng tìm ra tận bể

Ba hình ảnh sông, sóng, bể như là những chi tiết bổ sung cho nhau: sông và bể làm nên đời sóng, sóng chỉ thực sự có đời sóng riêng khi ra với biển khơi mênh mang thăm thẳm. Mạch sóng mạnh mẽ như bứt phá không gian chật hẹp để khát khao một không gian lớn lao. Hành trình tìm ra tận bể chứa sức sống tiềm tàng, bền bỉ để vươn tới giá trị tuyệt đích của chính mình. Sóng không cam chịu một cuộc sống đời sông chật hẹp, tù túng nên nó làm cuộc hành trình ra biển khơi bao la để thỏa sức vẫy vùng. Tình yêu của Xuân Quỳnh cũng vậy, tình yêu của người phụ nữ cũng không thể đứng yên trong một tình yêu nhỏ hẹp mà phải vươn lên trên tất cả mọi sự nhỏ hẹp tầm thường để được sống với những tình yêu cao cả, rộng lớn, bao dung. Đây là một quan niệm tình yêu tiến bộ và mạnh mẽ của người phụ nữ thời đại. Có thấy ngày xưa quan niệm tình yêu cổ hủ “cha mẹ đặt đâu con ngồi đó” để rồi bao cô gái đã phải cất lên lời than van ai oán:

Thân em như giếng giữa làng

Người khôn rửa mặt người phàm rửa chân \$pageOut \$pageIn

Hoặc:

Thân em như tấm lụa đào

Phất phơ giữa chợ biết vào tay ai

Từ đó ta mới thấy hết được cái mới mẻ trong quan niệm tình yêu của Xuân Quỳnh:
Người phụ nữ chủ động tìm đến với tình yêu để được sống với chính mình.

Tình yêu mãi mãi là khát vọng của tuổi trẻ, nó làm bồi hồi, xao xuyến rung động trái tim của lứa đôi, của con trai con gái, của em và anh.

Ôi con sóng ngày xưa
Và ngày sau vẫn thế
Nỗi khát vọng tình yêu
Bồi hồi trong ngực trẻ

Từ “Ôi!” cảm thán như tiếng lòng thốt lên từ nỗi thổn thức của trái tim yêu. Nghệ thuật đối lập “ngày xưa” – “ngày sau” càng làm tôn thêm nét đáng yêu của sóng. Sóng là thể muôn đời vẫn thế vẫn dữ dội ồn ào vẫn dịu êm lặng lẽ như tình yêu tuổi trẻ có bao giờ đứng yên. Bởi tình yêu tuổi trẻ luôn khát vọng luôn khát khao và mơ ước. Nó làm ta bồi hồi khát khao và nhung nhớ bởi “Làm sao sống được mà không yêu/ Không nhớ không thương một kẻ nào” hay “Bắt chim bướm thả vào vườn tình ái” (Xuân Diệu). Tình yêu làm điên đảo tuổi trẻ với những nhớ nhung giận hờn, những cằn cào da diết như lời thơ Xuân Quỳnh đã từng viết “Những ngày không gặp nhau/Lòng thuyền đau rạn vỡ/ Những ngày không gặp nhau/ Biển bạc đầu mong nhớ”. Có yêu nhau mới thấy được cằn cào của vị nhớ, mùi ái ân, mới thấy được thế nào là bồi hồi ngực trẻ.

Tình yêu là sóng, là gió. Và qua sóng, gió ấy, nhà thơ đã nói lên thật dễ thương cái nhu cầu tự nhận thức, tự phân tích, lí giải, nhưng lại không thể cắt nghĩa nổi của tình yêu. Tình yêu cũng như sóng biển, gió trời vậy thôi, nó tự nhiên, hồn nhiên như thiên nhiên và cũng khó hiểu, nhiều bất ngờ như thiên nhiên :

Trước muôn trùng sóng bể
Em nghĩ về anh, em
Em nghĩ về biển lớn
Từ nơi nào sóng lên
Sóng bắt đầu từ gió
Gió bắt đầu từ đâu
Em cũng không biết nữa

Khi nào ta yêu nhau

Người phụ nữ băn khoăn về khởi nguồn của tình yêu và bộc bạch một cách hồn nhiên, chân thành sự bất lực không lý giải được câu hỏi muôn đời ấy trong tình yêu: “Em cũng không biết nữa - Khi nào ta yêu nhau”. Đây là một cách cắt nghĩa về tình yêu rất Xuân Quỳnh, một cách cắt nghĩa rất nữ tính, rất trực cảm. Lý giải được ngọn nguồn của sóng thì dễ bởi « Sóng bắt đầu từ gió » nhưng để hiểu « Gió bắt đầu từ đâu » thì thi nhân lại áp úng « Em cũng không biết nữa ». Cũng như tình yêu của anh và em nó đến rất bất ngờ và tự nhiên bởi « Tình yêu đến trong đời không báo động ». Câu thơ « Em cũng không biết nữa » như một cái lắc đầu nhẹ, bâng khuâng và phân vân. Đến câu hỏi « Khi nào ta yêu nhau » thì đúng là nữ sĩ đang bâng khuâng và băn khoăn. Kì lạ quá, diệu kì quá, em và anh yêu nhau bao giờ nhỉ ? Câu hỏi này muôn đời không ai lý giải nổi nhất là những bạn trẻ đang yêu và đắm say trong men tình ái. Tình yêu là vậy, khó lý giải, khó định nghĩa. Xuân Diệu – ông hoàng của thi ca tình yêu cũng đã từng băn khoăn khi định nghĩa về tình yêu « Đố ai định nghĩa được tình yêu/ Có khó gì đâu một buổi chiều/Nó chiếm hồn ta bằng nắng nhạt/Bằng mây nhè nhẹ gió hiu hiu ». Chính vì không thể lý giải rõ ngọn ngành nên tình yêu vì thế mà trở nên đẹp và là cái đích để cho muôn người đi tìm và khám phá. Tình yêu không có tuổi cũng như « xuân không ngày tháng ». Tình yêu là một ẩn số giữa hai thế giới tâm hồn chứa đầy bí mật.

Dù tin tưởng chung một đời một mộng

Anh là anh mà em vẫn là em

Có thể nào qua Vạn Lý Trường Thành

Của hai vũ trụ chứa đầy bí mật \$pageOut \$pageIn

Những tâm hồn bí mật ấy luôn khao khát giao hòa, khao khát khám phá nhưng lại không lý giải nổi tình yêu. Bởi tình yêu là bài toán chưa có lời giải đáp, tình yêu như bài thơ chưa có hồi kết. Vì thế tình yêu luôn đẹp, luôn mới và hấp dẫn. Có lẽ vì thế mà thi sĩ đã

lắc đầu « Em cũng không biết nữa/ Khi nào ta yêu nhau ».

Tình yêu gắn liền với nỗi nhớ - một trong những gam màu chủ đạo của tình yêu. Bao kẻ nhớ người mình yêu mà đảo điên:

Trời còn có bữa sao quên mọc
Anh chẳng đêm nào chẳng nhớ em

(Xuân Diệu)

Nhớ ai bồi hồi bồi hồi
Như đứng đống lửa như ngồi đống than

(Ca dao)

Còn Xuân Quỳnh thì:
Con sóng dưới lòng sâu
Con sóng trên mặt nước
Những con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được
Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức

Hòa cùng những con sóng: sóng thơ, sóng lòng, ta tìm về cõi sâu kín của tâm hồn thi sĩ và cũng là của muôn kiếp “má hồng”. Bài thơ “Sóng” ra đời khi những con sóng lòng dâng lên dữ dội, những con sóng nhớ thương, thao thức của một tâm hồn đang yêu. Cả bài thơ là những đợt sóng nối nhau vỗ vào tâm hồn người đọc. Sóng và nhân vật em đan quện vào nhau để thì thầm những nỗi niềm, những tâm tư. Đây là một khổ thơ vô cùng đặc biệt bởi trong bài thơ chỉ duy nó có sáu câu. Sáu câu thơ trải dài như nỗi thao thức,

bản khoản của tâm hồn thi sĩ trong đêm.

“Con sóng dưới lòng sâu
Con sóng trên mặt nước”

Hai câu thơ với hình thức lặp cấu trúc quỵện hòa cùng nghệ thuật đối “dưới lòng sâu – trên mặt nước” tạo nên sự điệp trùng của những con sóng với nhiều dạng thức khác nhau. Có con sóng gầm gào trên mặt đại dương nhưng cũng có con sóng cuộn trào trong lòng biển cả. Con sóng ngầm còn mãnh liệt hơn cả con sóng trên mặt nước. Cả hai kết hợp với nhau làm nên sự đa dạng của sóng biển. Sóng là em, em là sóng. Cũng như sóng kia, tâm hồn em cũng vô vàn những phức tạp khó hiểu. Lúc lặng lẽ, êm đềm khi nồng nàn dữ dội, nhưng thế nào đi nữa, em vẫn mãi là em, vẫn mãi ôm trong lòng một nỗi nhớ thương không dứt. Cũng như sóng kia thôi, dù dịu êm hay dữ dội thì: \$pageOut \$pageIn

“Ôi con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được”

Xuân Quỳnh vô cùng tinh tế khi mượn một hình tượng rất động để diễn tả nỗi niềm của người phụ nữ khi yêu. Sóng muôn đời vẫn thế, có bao giờ thôi vỗ sóng, có khi nào chẳng cồn cào, có khi nào thôi ngừng hành trình đến với bờ dù muôn vời cách trở. Sóng chẳng còn là sóng nếu tĩnh yên, lặng lẽ. Vì vậy mà sóng đã được Xuân Quỳnh diễn tả bằng một từ ngữ rất sáng tạo “không ngủ được”. Sóng là vậy, dù lặng yên dưới lòng biển hay dữ dội trên mặt đại dương thì ngàn đời vẫn khát khao tìm về bến bờ tĩnh tại. Chưa đến được bờ thì nhớ thương, thương nhớ, thì thao thức một nỗi niềm. Vì nhớ bờ “bởi hôn mãi ngàn năm không thỏa/ Bởi yêu bờ lắm lắm em ơi”. Nên con sóng đã hành trình vượt qua không gian bao la và thời gian xa thẳm. Nó bất chấp cả thời gian “ngày đêm không ngủ được” để quyết tâm hướng vào bờ cho thỏa nỗi niềm mong nhớ.

Và nếu sóng nhớ bờ thì em nhớ anh. Đó âu cũng là quy luật của tình yêu.

Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức

Xuân Quỳnh dùng chữ “lòng” rất tinh tế. Lòng là nơi sâu kín nhất của tâm hồn con người. Nơi bí mật thẳm sâu của tình yêu và nỗi nhớ. Khi Xuân Quỳnh nói “lòng em nhớ” nghĩa là chị đã phơi bày tất cả gan ruột của mình để dốc hết yêu thương mà gửi về người mình yêu. Nỗi nhớ không chỉ có mặt trong thời gian được ý thức mà còn gắn với tiềm thức - thời gian trong mơ. Vị ngọt ngào mê đắm của tình yêu lan tỏa trong cách nói nghịch lý “cả trong mơ còn thức”.

Câu thơ “cả trong mơ còn thức” lóe lên điểm sáng của nghệ thuật. Nó làm đảo lộn nhịp sống bởi “tình yêu luôn làm cho con người khó thức ngủ theo giấc giờ điều độ”. Nỗi nhớ không chỉ làm lòng em “bồi hồi bồi hồi, như đứng đống lửa như ngồi trong than” nó còn làm cho em nhớ nhưng, thao thức ngay cả trong giấc ngủ. Có thể nói, với câu thơ ấy, Xuân Quỳnh đã có thể được xem là thi sĩ tài năng bậc nhất của thi ca hiện đại Việt Nam.

Sóng và em đan quện vào nhau. Em lặng đi để sóng trào lên. Nhưng sóng cũng là em, sóng trào lên mang theo lớp lớp tâm tình của em: \$pageOut \$pageIn

“Dẫu xuôi về phương Bắc
Dẫu ngược về phương Nam”

Thế giới của Anh và Em không giới hạn chiều dài Bắc - Nam, không khoanh vùng địa bàn mà nơi nào cũng có nỗi nhớ thường trực của tình yêu vĩnh viễn. Xuân Quỳnh đã tiếp nhận nỗi nhớ ấy bằng tất cả sự nhạy cảm của lứa tuổi đôi mươi và khẳng định cho một cái tôi của con người luôn vững tin ở tình yêu. Từ xưa đến nay người ta vẫn thường nói “Xuôi Nam, ngược Bắc” giờ đây Xuân Quỳnh lại nói “Xuôi Bắc, ngược Nam” là cách nói ngược. Phải chăng tình yêu đã làm cho con người bị đảo lộn phương hướng ? Nhưng

có một phương mà em không thể nào lẫn lộn, không thể nào nguôi nhớ đó là phương anh:

“Nơi nào em cũng nghĩ
Hương về anh một phương”

Xuân Quỳnh buộc chặt bao “sợ nhớ, sợ thương” về phương anh:

Chỉ riêng điều được sống cùng anh
Niềm mơ ước trong em là lớn nhất
Trái tim nhỏ nằm trong lồng ngực
Giây phút nào tim đập chẳng vì anh

Thế mới biết tình yêu của chị nồng nàn, mãnh liệt thế nào. Hương về anh thì có thể thay đổi nhưng với lời khẳng định chắc nịch “một phương” thì nơi em hương về là bất di bất dịch. Anh đã là “hệ qui chiếu” của đời em. Từ đó nhà thơ đã nói đến nỗi nhớ bất chấp vạn vật, khoảng cách, tình yêu là sự gặp gỡ giữa hai tâm hồn không có giới hạn. Cảm thông cho cuộc đời Xuân Quỳnh, ta càng hiểu thêm tình cảm của chị:

“Em trở về đúng nghĩa trái tim em
Là máu thịt, đời thường ai chẳng có
Vẫn ngừng đập lúc cuộc đời không còn nữa
Nhưng biết yêu anh cả khi chết đi rồi”

Nếu như những khổ thơ trước nhà thơ nói về niềm vui sướng dào dạt, những nhung nhớ giận hờn thì đoạn thơ này nhà thơ lại thể hiện những băn khoăn, lo lắng. Đó cũng là trực cảm của tình yêu.

“Ở ngoài kia đại dương
Trăm ngàn con sóng đó

Con nào cũng tới bờ
Dù muôn vời cách trở”

Ba từ “Ở ngoài kia” như cánh tay Xuân Quỳnh mềm mại đang chỉ tay về khơi xa nơi trăm ngàn con sóng ngày đêm không không biết mỗi đang vượt qua giới hạn không gian thăm thẳm muôn vời cách trở để hướng vào bờ ôm ấp nỗi yêu thương. Cũng như “em” muốn được gần bên anh, được hòa nhịp vào trong tình yêu với anh. Tình yêu của người con gái thật mãnh liệt, nồng nàn. Sóng xa vời cách trở vẫn tìm được tới bờ như tìm về nguồn cội yêu thương, cũng như anh và em sẽ vượt qua mọi khó khăn để đến với nhau, để sống trong hạnh phúc trọn vẹn của lứa đôi.

Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn đi qua
Như biển kia dẫu rộng
Mây vẫn bay về xa

Xuân Quỳnh qua khổ thơ trên đã phân nào cho người đọc nhận thức rõ về những dự cảm và nỗi băn khoăn của chị. Những từ “tuy dài thế – vẫn đi qua – dẫu rộng” như chứa đựng ở trong nó ít nhiều nỗi âu lo. Tuy thế nhà thơ vẫn tin tưởng, tin tưởng ở tấm lòng nhân hậu và tình yêu chân thành của mình sẽ vượt qua tất cả như áng mây kia như năm tháng kia. Có thể nói Xuân Quỳnh yêu thương tha thiết, mãnh liệt nhưng cũng tinh táo nhận thức dự cảm những trắc trở, thử thách trong tình yêu; đồng thời cũng tin tưởng vào sức mạnh tình yêu sẽ giúp người phụ nữ vượt qua thử thách đến với bến bờ hạnh phúc. Cho nên, sóng sẽ đến bờ, năm tháng sẽ đi qua thời gian dài đằng đẵng và đám mây nhỏ bé sẽ vượt qua biển rộng để bay về xa. Một loạt hình ảnh thơ ẩn dụ được bố trí thành một hệ thống tương phản, đối lập để nói lên dự cảm tinh táo, đúng đắn và niềm tin mãnh liệt của nhà thơ vào sức mạnh của tình yêu . \$pageOut \$pageIn

Yêu thương mãnh liệt nhưng cao thượng, vị tha. Nhân vật trữ tình khao khát hòa tình yêu con sóng nhỏ của mình vào biển lớn tình yêu - tình yêu bao la, rộng lớn – để sống hết mình trong tình yêu, để tình yêu riêng hoá thân vĩnh viễn thành tình yêu muôn thuở:

Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Để ngàn năm còn vỗ.

Cuộc đời là biển lớn tình yêu, kết tinh vị mặn ân tình, được tạo nên và hòa lẫn cùng trăm con sóng nhỏ. Trong quan niệm của nhà thơ, số phận cá nhân không thể tách khỏi cộng đồng. Sóng không phải là biểu tượng của một cái tôi ngạo nghễ và cô đơn như thơ lãng mạn. Khát vọng lớn nhưng trong cách nói Xuân Quỳnh lại rất khiêm nhường : trăm con sóng nhỏ như là sự tổng hòa những vẻ đẹp khác nhau để tạo thành biển lớn. Nhà thơ đã thể hiện một khát vọng mãnh liệt muốn làm trăm con sóng để hòa mình vào đại dương bao la, hòa mình vào biển lớn tình yêu để một đời vỗ muôn điệu yêu thương "Người yêu người, sống để yêu nhau" (Tố Hữu).. Phải chăng đó là khát vọng muốn bắt tử hóa tình yêu của nữ sĩ Xuân Quỳnh ? Vâng! Đó không chỉ là tinh thần của con người thời đại chống Mỹ mà còn là âm vang của một tấm lòng luôn tha thiết với sự sống, với tình yêu.

Xuân Quỳnh viết bài thơ này vào những năm 1967, khi cuộc kháng chiến của nhân dân miền Nam ở vào giai đoạn ác liệt, khi thanh niên trai gái ào ào ra trận “xẻ dọc Trường Sơn đi cứu nước”, khi sân ga, bến nước, gốc đa, sân trường diễn ra những cuộc chia ly màu đỏ. Cho nên có đặt bài thơ vào trong hoàn cảnh ấy ta mới càng thấy rõ nỗi khát khao của người con gái trong tình yêu.

Tóm lại, bài thơ Sóng là bài thơ giàu giá trị nội dung và nghệ thuật. Thành công của bài thơ là nhờ vào thủ pháp nghệ thuật nhân hóa, ẩn dụ, so sánh, đối lập... nhất là thể thơ ngũ ngôn giàu nhịp điệu. Nhịp điệu của sóng, nhịp điệu của tâm hồn. Tất cả đã làm hiện lên

vẻ đẹp rất Xuân Quỳnh giàu trắc ẩn suy tư và khát vọng trong tình yêu. Đọc xong bài thơ “Sóng” ta càng ngưỡng mộ hơn những con người phụ nữ Việt Nam, những con người luôn thủy chung, luôn sống hết mình vì một tình yêu. Xuân Quỳnh xứng đáng là một nhà thơ nữ của tình yêu lứa đôi, chị đã làm phong phú hơn cho nền thơ ca nước nhà.